

« zurück blättern vor »

GEMEJN subst. m. (f.), ab 1764; auch *gemajn, gemejna, giemajn, giemajna, giemejn, giemejna, giemejner, gimajn, gimejn*; ‘einfacher Soldat in ausländischen Regimentern des polnischen Heeres im 17. und 18. Jh.’ – ‘prosty żołnierz, szeregowiec w polskim wojsku cudzoziemskiego autoramentu w XVII i XVIII w.’: 1765–1784 Mon.73 582, L *Przyftawali za gimejnow do regimentow.* o (vor 1792) 1951 Kit.Opis 381 *oficyjer, który dzielił gimejnow, zawsze najlepiej pamietal o sobie, atoli na miejsce tego uszczerbku pozwalal im żywić się z aresztantow.* o 1804 GPP 56 6, Nowo *W tey porywczey bitwie padło 2 naszych oficyerow i kilku gimejnow raniono.* o (†1861) 1880 Chodź.Pisma I 353, DOR *Jakoż choć się dąsał, przy pomocy jednak kilku gimejnow, włożono mu łańcuszki na nogi.* o [LBel.] 1884 GKr 173 1, Nowo *bo chociaż byłem gemajnem, [...] ale dla tych strzałow dopuszczali mnie do swej konfidencyi.* o [arch.] (1886) 1949–1951 Sienk.Pot.V 23, DOR *Jest ich dziesięć tysięcy jazdy i ośm piechoty z artylerią. Jesłim się o jednego gemajna albo o jednego konia omylił, gotowem całą fortuną za omyłkę zapłacić.* o [arch.] (1896) 1947 Smol.W.Sejm. 361, DOR *U drzwi kościelnych pilnowała porządku warta z 80 gimejnow batalionu skarbowego.* o [arch.] 1949 Bystr.Warsz. 124, DOR *Władze starej Warszawy umundurowały oddział gemajnow, przeznaczonych do walki z ogniem.* – TR, L, SWIL (prze.), SW, DOR (daw.). ♦ **Var:** *gemajn* subst. m., 1884 GKr 173 1, Nowo o [arch.] 1949 Bystr.Warsz. 124, DOR – nur DOR (daw.); *gimejn* subst. m., (vor 1792) 1951 Kit.Opis 381 o [arch.] (1896) 1947 Smol.W.Sejm. 361, DOR – L, SWIL, DOR; *gemejna* subst. f. – SWIL; *giemajn* subst. m. – Sw (gw.); *giemajna* subst. m., [hapax] vor 1900 Sienk., Sw – nur SW (m.u.); *giemejn* subst. m., 1765–1784 Mon.73 582, L o [LBel.] †1861 Chodź., Sw – TR, L, SWIL, Sw (m.u.); *giemejna* subst. f. – SWIL, Sw (m.u.); *giemejner* subst. m., [hapax] vor 1900 Jeż., Sw – nur SW (m.u.); *gimajn* subst. m. – Sw (gw.); *gimejn* subst. m., [hapax] 1804 GPP 56 6, Nowo – nur DOR (daw.). ♦ **Etym: 1)** nhd. *Gemein* subst. m., ‘einfacher Soldat’, GRI. **2)** nhd. *Gemeiner* subst. m., ‘einfacher Soldat’, GRI. ♦ Als Terminus des Militärwortschatzes zunächst für deutsche Soldaten in polnischen Diensten gebraucht, wurde das Wort spätestens in der ersten Hälfte des 18. Jhs. übernommen. Die Buchung bei TROTZ erlaubt keine spätere Datierung. Bystr.[oń] Warsz., DOR und Smol[ka] W.Sejm, DOR beziehen sich auf das Ende des 18. Jhs., als das Wort einen beliebigen ‘einfachen Soldaten’ der nach französischem Muster organisierten *regimenty* (im Gegensatz zu den traditionellen *chorągwie*) bezeichnete. Im späteren 19. Jh. und bis 1918 war der Terminus regional und mundartlich in Galizien bekannt (NITSCH II, 232, KURZOWA 162).